

Ігнатенко Ірина Володимирівна
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

Земельні ресурси на сьогодні виступають об'єктом підвищеної уваги з боку світової громадськості в особі транснаціональних корпорацій, тому вкрай важливо забезпечити збереження землі як основи національної і продовольчої безпеки, здійснювати раціональне управління цим унікальним природним ресурсом.

У процесі переходу сільського господарства на виробництво органічної продукції необхідно враховувати вплив якісних характеристик земельних ділянок на ефективність сільськогосподарського виробництва. При цьому доцільно визначити ступінь залежності обсягу виробленої сільськогосподарської продукції на одиницю площі від якості даної земельної ділянки, а також інші результативні показники діяльності. На основі аналізу отри-

маних даних моніторингу земель можна зробити висновок, що в більшості областей продовжується негативна тенденція щодо зниження якісних характеристик земель сільськогосподарського призначення. До найбільш небезпечних негативних процесів, які інтенсивно відбуваються на цих землях, належать такі: ерозія, заболочування, засолення, опустелювання, підтоплення, заростання сільськогосподарських угідь чагарниками та інші процеси, які спричиняють втрату родючості сільськогосподарських угідь та виведення їх з господарського обігу.

Крім того, внаслідок масової приватизації земельних ділянок, появи значної кількості нових земельних власників і сільськогосподарських товаровиробників різних організаційно-правових форм власності завдання ефективного управління земельними ресурсами істотно загострилося, а результативне його вирішення неможливе без постійного моніторингу земель.

На перший погляд, Україна має надзвичайно розгалужене нормативноправове регулювання моніторингу земель. Зокрема, основу такого регулювання складають: Земельний кодекс України; закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону земель», «Про меліорацію земель», «Про державний контроль за використанням та охороною земель»; постанова Кабінету Міністрів України «Положення про моніторинг земель»; наказ Міністерства аграрної політики України «Положення про моніторинг ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення»; наказ Державного комітету України по водному господарству «Інструкція з організації та здійснення моніторингу зрошувальних та осушувальних земель» та інші законодавчі акти.

Положення про моніторинг земель передбачає здійснення систематичних спостережень за станом земель (агрохімічна паспортизація земельних ділянок, зйомка, обстеження і вишукування) для виявлення у ньому змін таких параметрів: стану використання земельних ділянок; процесів, пов'язаних із змінами родючості ґрунтів (розвиток водної вітрової ерозії, втрата гумусу, погіршення структури ґрунту, заболочення і засолення), заростання сільськогосподарських угідь, забруднення земель пестицидами, важкими металами, радіонуклідами та іншими токсичними речовинами тощо.

Однак моніторинг, який на сьогодні здійснюється, не в належній мірі забезпечує процес спостереження за окремими земельними ділянками і сівозами на полях як виробничо-господарським ресурсом та не виконується за цілим комплексом параметрів, що характеризують ґрунтову родючість і мають важливе значення для процесу органічного виробництва.

Крім того, Порядок оцінки придатності земель та встановлення зон виробництва органічної продукції та сировини так і не впроваджено. Свого часу був лише розроблений проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку оцінки придатності земель (ґрунтів) та встановлення зон виробництва органічної продукції та сировини Критеріїв якості земель (ґрунтів), їх придатності для виробництва органічної продукції та сировини, придатності для виробництва окремих культур». Необхідність якнайшвидшого прийняття на рівні Кабінету Міністрів України аналогічного Порядку залишається. Він повинен враховувати природно-кліматичне зонування земель і врегульовувати взаємовідносини в системі агроландшафту та органічного землеробства.

Оцінка придатності земель (ґрунтів) для виробництва органічної продукції та сировини повинна здійснюватись на основі аналізу об'єктивної інформації щодо якості ґрунтів, визначення ступеню антропогенного навантаження, фактичного виконання заходів по збереженню родючості ґрунтів, а також встановлення їх придатності для виробництва окремих культур. Критерії якості земель, оцінки їх придатності для виробництва органічної продукції та сировини характеризуються комплексом взаємопов'язаних вимог до якості ґрунтів сільськогосподарських угідь, водних ресурсів, атмосферного повітря та місця розташування земельних ділянок відносно джерел забруднення, що в сукупності забезпечує відповідну якість сільськогосподарської продукції та дотримання встановлених правил її виробництва.

Специфіка обліку земель сільськогосподарського призначення як унікального ресурсу і основного засобу виробництва в аграрній сфері диктує застосування інших підходів до моніторингу та використання більш широкого комплексу показників, які свідчать про якісний стан і ґрунтовій родючості сільськогосподарських земель.

Наприклад, на відміну від європейських країн, моніторинг земель в Україні не передбачає проведення моніторингу біорізноманіття педобіонтів. Тим часом саме ці критерії покладені в основу ідентифікації придатності ґрунтів для ведення органічного землеробства.

Ще однією важливою проблемою є порядок надання результатів моніторингових спостережень за станом земель сільськогосподарського призначення. Офіційна, актуальна інформація про стан даних земель відсутня у вільному доступі. Однак саме достовірній повна інформація щодо змін, які відбуваються у якісному стані земель, необхідна для оцінки ефективності землеохоронних програм та окремих заходів щодо охорони земель, а також забезпечення ефективного використання бюджетних коштів. З огляду на це слід синхронізувати процеси дистанційного та наземного моніторингу, для отримання якісного результату і організації збору інформації в єдиний інформаційний ресурс, який повинен регулярно оновлювати цю інформацію та використовуватися для виявлення негативних процесів: деградації земель і погіршення її стану, а також нераціонального використання сільськогосподарських земель. Це дозволить виконувати контроль за використанням цих земель та їх вилучення у власника в разі неналежного використання або погіршення їх стану.

Кварацхелія Мегі Ємзарівна

*студентка 4 курсу господарсько-правового факультету
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

РЕЙДЕРСТВО ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ЯК ПЕРЕШКОДА ДЛЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

Органічне землеробство як альтернатива сучасним системам виробництва сільськогосподарської продукції розвивається досить давно. На жаль, в Україні процес формування органічного виробництва відстає від передових країн світу. Однією із причин є рейдерські